

خلاصه گزارش اظهارنظر کارشناسی درباره:

«طرح اصلاح ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و

فرهنگی جمهوری اسلامی ایران برای اعطای وام از حساب ذخیره ارزی

به منظور راه اندازی (۱۱) واحد پتروشیمی غرب کشور»

مقدمه

در مقدمه طرح هدف از ارائه آن، رفع محرومیت استان های غرب و جنوب کشور و برقراری توازن بین استان ها و حل بخشی از مشکلات بیکاری و جلوگیری از مهاجرت مردم به شهرهای بزرگ به خصوص تهران عنوان شده است. براساس ماده واحده این طرح به دولت اجازه داده می شود مبلغ چهار میلیارد دلار از محل صندوق ذخیره ارزی برداشت کرده و به منظور اجرای مجتمع های پتروشیمی مسیر خط لوله اتیلن غرب کشور مصوب مجلس شورای اسلامی به صورت وام اختصاص دهد.

توضیحات

• در پایان تیر ماه ۱۳۸۵، حساب ذخیره ارزی بر مبنای حسابداری تعهدی فاقد موجودی است و از این نظر ایجاد تعهدات جدید ماندگاری این حساب را متزلزل می نماید. بر مبنای حسابداری نقدی، موجودی حساب ذخیره ارزی در ابتدای سال ۱۳۸۵، معادل ۱۰/۶ میلیارد دلار است. اما اگر تعهدات بانک ها را به گشایش کنندگان اعتبار در بخش خصوصی بابت استفاده از حساب ذخیره ارزی در نظر بگیریم؛ مانده نقدی حساب در پایان تیر ماه حدود ۵/۶ میلیارد دلار است. این در حالی است که باید مبلغ ۸/۹ میلیارد دلار بابت تعهدات قانون بودجه سال ۱۳۸۵ کل کشور به دولت پرداخت شود.

• براساس ماده (۵) آیین نامه اجرائی ماده (۱) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور حداکثر ۵۰ درصد مانده موجودی حساب ذخیره ارزی جهت اعطای تسهیلات به طرح های غیردولتی انتفاعی که توجیه فنی و اقتصادی آن ها به تأیید وزارتخانه های تخصصی ذی ربط رسیده است، اختصاص خواهد یافت. این طرح های انتفاعی شامل سرمایه گذاری بخش غیردولتی در زمینه های تولیدی و کارآفرینی در بخش های صنعتی، معدن، کشاورزی، حمل و نقل، خدمات و ... می باشند. بنابراین چنان چه طرح های سرمایه گذاری مربوط به مجتمع های پتروشیمی مورد اشاره در طرح دارای توجیه فنی و اقتصادی لازم باشند، می توانند با طی مراحل قانونی از حساب ذخیره ارزی وام گرفته و آن ها را به مرحله اجرا درآورند. البته در این زمینه مستندات قانونی دیگری نیز وجود دارند از جمله حکم تبصره «۶» قانون بودجه سال ۱۳۸۱ کشور تحت عنوان «آمایش و توازن منطقه ای» که در تاریخ ۱۳۸۱/۱/۲۵ به «قانون الزام دولت برای جبران عقب ماندگی های استان ها و مناطقی که شاخص های توسعه آن ها زیر شاخص میانگین کشور است» تبدیل شد، تصویب نامه هیأت وزیران مورخ ۱۳۸۱/۸/۱۱ به شماره ۳۷۲۹۷/ت/۲۷۴۷۵ هـ تحت عنوان «اقدامات اولویت دار در زمینه توسعه توازن و در پهنه سرزمین» و ... لذا نیازی به قوانین جدید نیست، بلکه کافی است قوانین و تصویب نامه های قبلی به درستی به اجرا درآیند.

• صنایع بالادستی پتروشیمی از جمله صنایع سرمایه‌بر، انرژی‌بر و آلاینده محیط‌زیست است که علاوه بر ارزش افزوده پایین، اشتغالزایی مستقیم آن به خصوص در مورد محصولات پایه (محصولاتی که بیشتر واحدهای پتروشیمی کشور آن را تولید می‌کنند) بسیار کم است. این صنعت پس از صنایع پالایش نفت و ذوب آهن با ۲۶۰ هزار دلار سرمایه به ازای ایجاد یک شغل در بالای لیست صنایع سرمایه‌بر دنیا قرار دارد. این در حالی است که صنایع کامپیوتر با ۱۸ هزار دلار در ذیل این لیست قرار گرفته است. بنابراین منطقی به نظر نمی‌رسد که (با صرف مبلغ ۴ میلیارد دلار) علاوه بر آلوده کردن محیط‌زیست مناطق غربی کشور، محصولی با ارزش افزوده پائین (با انرژی‌بری بالا) تولید کرد که اشتغالزایی آن در مقایسه با صنایع دیگر بسیار پائین بوده و سرمایه زیادی را طلب می‌کند. ضمن اینکه محصولاتی که قرار است در واحدهای مذکور تولید شود بازاری اشباع شده در منطقه داشته و مشکل بازاریابی نیز بدان اضافه می‌شود.

به ازای هر شغل که در صنعت پتروشیمی (بالادستی) ایجاد می‌شود حدود ۲۰ شغل در صنایع پایین دستی به وجود می‌آید، به شرطی که توسعه صنایع بالادست و پایین‌دست به حالت متوازن و به موازات هم صورت پذیرد. این درحالی است که در کشور ما رشد متوازی در این خصوص رخ نداده است زیرا اغلب محصولات بالادستی پتروشیمی که با یارانه انرژی و مواد اولیه تولید می‌شوند به صورت بسته‌های انرژی به خارج از کشور صادر می‌شود و علاوه بر مشکلات فوق‌الذکر به کشورهای دیگر یارانه نیز پرداخت می‌شود. در حالی که صنایع پایین‌دست پتروشیمی علاوه بر اشتغالزایی بیشتر نسبت به صنایع بالادستی، سرمایه و انرژی کمتری نیاز داشته و ارزش افزوده آن بالاتر است.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

• با توجه به این‌که بودجه سالانه کل کشور برنامه مالی و عملیاتی دولت طی یک سال است و در آن تخصیص منابع موجود با توجه به اولویت‌بندی کلیه نیازهای کشور صورت می‌گیرد لذا، تأمین نیازهای ارزی این‌گونه طرح‌ها (حتی در صورت توجیه فنی و اقتصادی) نیز باید از طریق لوايح بودجه سالانه صورت گیرد.

• در مورد اجرای این گونه طرح‌ها به اندازه کافی مستندات قانونی - چه در قانون برنامه چهارم توسعه و چه تبصره‌های بودجه - وجود دارد. لذا به طرح یا لایحه جدید نیاز نیست.

• با توجه به توضیحات فوق تصویب این طرح پیشنهاد نمی‌شود.